

Asia: VN/3781/2024

Kuulemiskierros selontekoluonnoksesta aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan kokonaisuudesta ja lainsäädännöstä

1. Aluekehittämisen tavoitteet

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat aluekehittämisen määritelmään ja tavoitteisiin liittyen relevantteja?

Lausuntoluonnos on hyvin valmisteltu ja kiitämme mahdollisuudesta kommentoida sitä.

Aluekehitystyön strateginen valmistelu on rakennettu Suomessa pitkälti maakuntavetoiseksi, milloin suuralue- tai ministeriötaso ei edelleen abstrahoi tarkastelukulmaa tarvittavalta konkreettiselta seutu- ja kuntatasolta korkeammalle hallintotasolle. Maakuntatason tarkastelussa unohdetaan usein maakuntien syrjäiset ja harvaan asutut laajat seudut ja keskitytään usein maakuntien vahvojen keskusten – usein yliopistokaupunkien – edelleen kehittämiseen suoraan tai epäsuoraan; esimerkiksi tutkimushankkeiden henkilökunnan kotipaikkakuntina ja tutkimuslaitosten toimintamenojen kattamiseksi, osin kehittämishankkeiden avulla. Suomen koheesiotuen toteutusmalli toimii erityisesti Euroopan unionin tasapuolisen aluekehityksen koheesiotavoitteita ja Suomen liittymissopimuksessa sovitun Itäisen- ja Pohjoisen Suomen harvaanasutun alueen tuen päämääriä vastaan.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Seutukaupunkien vaikutuspiiriin on rakentunut vahvoja aluekehittämisorganisaatioita, kuten esimerkiksi kunnallisia aluekehitysyhtiöitä, jotka usein vastaavat alueellisen kehittämisen organisoinnista seudun lähtökohdista, ne myös hyvin tuntien. Näiden toimijoiden strategisen osaamisen tehokkaammaksi hyödyntämiseksi esitämme, että lausuntoluonnoksen sivujen 58-59 viimeinen viimeiseen lauseeseen muokataan: ”Keskustelujen viemiseksi tavoitteellisempaan suuntaan ja kytkeminen suoraviivaisemmin aluekehittämispäätöksen toimeenpanoon sekä aluekehittämisen resurssien kohdentamiseen järkevöittää valmistelua ja konkreettinen seudullinen suunnittelu liitetään osaksi prosessia erityisesti merkittävien aluekehitysyhtiöiden avulla”.

2. Viranomaiset ja niiden roolit sekä aluekehittämisen muut toimijat

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat viranomaisten rooleihin liittyen relevantteja?

Ehdotamme, että luvun 2.3.4 Yhteistyösopimukset ja kestävä kaupunkikehittäminen 28 §, 30 § ensimmäisessä kappaleessa lisätään "...muiden alueiden kehittämiseen osallistuvien tahojen, kuten erityisesti aluekehitysyhtiöiden, kanssa".

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

2.2. Viranomaiset ja muut toimijat -alakohtiin on olisi syytä lisätä alaluku "Aluekehitysyhtiöt" ja seuraava täydennys 17 § käsittelevään kohtaan:

Maakunnan liitto ja ELY /elinvoimakeskus (jne.) hyödyntävät aluekehitysyhtiöitä (maakunnalliset ja seudulliset kehitysyhtiöt) elinvoima ja yrityspalvelujen neutraalina rajapintana, joiden konkreettista osaamista hyödynnetään strategisessa aluekehityksessä. Liitto varmistaa erityisesti seudullisesti merkittävien yhtiöiden osallistumisen maakuntaohjelman valmisteluun, MYR jaostotyöhön sekä ekosysteemi ja JTF kokonaisuuksien kasaamiseen.

Kumppanuussopimus ja alue- ja rakennepolitiikan valmistelu ja toimeenpano -jakson johtopäätökset -lukuun esitämme kirjattavaksi, että "Aluekehittämiskeskusteluissa sovitaan, milloin maakunta tai valtiollinen kehitysinstrumenttia hallinnoiva taho, tekee aluekehitysyhtiön kanssa esimerkiksi 4-6 vuotisen kumppanuussopimuksen. Sopimus tuo mahdollisuuden koota seudullisia strategisen painopisteen hankekokonaisuuksia, joihin voidaan osoittaa AKKE /EAKR varoja yhdellä hakemuksella."

3. Ohjelmatyö ja yhteistyömenettelyt

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat ohjelmatyöhön ja yhteistyömenettelyihin liittyen relevantteja?

-

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Aluekehitysyhtiöiden rooli esimerkiksi vahvojen maakuntakeskusten ulkopuolisten ja usein etäisten tai erityyppisten seutujen tulevana strategisten ohjelmien laatimisen seutunsa tuntevana edustajana tulisi kirjata mukaan.

4. Tukimenettelyt, tukikelpoisuus ja kustannusmallit

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat tukimenettelyihin, tukikelpoisuuteen ja kustannusmalleihin liittyen relevantteja?

Tukimuotojen osalta ei vielä kukaan oikein hyvin tunnista sitä, että erityisesti ulkomaisille matkailijoille myytävä matkailutuotanto sekä osin palvelutuotanto tulisi laskea (erityisesti matkailuintensiivisillä alueilla tavaraviennin kaltaiseksi tuotannoksi), jota ei kuitenkaan tällä hetkellä tueta kansallisesti vallitsevan "teollisen aikakauden" -ajattelumallin mukaan. Nykyisellä digitaalisella aikakaudella tosiasiallisesti yhä suurempi osuus Suomen kansantaloudesta ja erityisesti sen

vientituloista muodostuu kuitenkin matkailutuotannosta ja palveluviennistä, jotka usein ovat myös korkean tuottavuuden aloja.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Ehdotamme, että kappaleen 3.3 Tukimuodot Nykytilan kuvaus -kappaleeseen lisätään huomio, että kehitettävää on erityisesti vientiyritysten kasvu – ja investointitukimuotojen suuntaamisessa niin, että toimenpiteitä suunnattaisiin jatkossa tuotannon todellisuudessa kansantalouden kirjanpitoon vientituloja tuovaan tuotantoon, kuten erityisesti matkailu- mutta myös palvelutuotantoon joka suuntautuu merkittävässä määrin vientipalvelutuotteiden valmistukseen tai tukee merkittävässä määrin matkailuvientitulojen hankintaa.

5. Lainsäädännön kokonaisuus

Onko selonteon tarkastelu aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepoliitiikan lainsäädännön kokonaisuudesta tasapainoinen ja relevantti?

Aluetason, ja unionin käyttämän suuraluetason ottaminen annettuna aiheuttaa seudullisten erityispiirteiden käytännöllisen huomioimisen osalta pulmia erityisesti strategisessa yhteensovittamisessa. Käytännössä myös maakuntatason vahvat kasvukeskukset hyötyvät suhteettomasti esimerkiksi tutkimus- ja tuotekehitysrahoituksen ohjautuessa de facto yliopistokaupunkeihin näiden tehtävien työvoimaintensiivisyyden vuoksi: työntekijöiden asuinkuntien ja korkeakoulujen toimintakulujen epäsuoran tukemisen vuoksi esimerkiksi TKI-hankkeissa.

Alueellinen vaikuttavuus esimerkiksi harvaan asutun alueen tukemiseksi ei ole rahavirtojen tutkimuksen perusteella tarpeeksi kattavaa, eikä tue koheesiopoliittisia näkökulmaa alueiden ja suuralueiden sisäisessä kehittämisessä tai esimerkiksi Suomen liittymissopimuksen harvaan asutun alueen koheesionäkökulman toteuttamista vaan pahimmillaan kärjistää eroja alueiden ja suuralueiden sisällä niiden kasvukeskuksiin de facto voimakkaasti ohjautuvan rahoituksen avulla.

Puuttuuko kokonaisuudesta jokin näkökulma, joka tulisi lisätä?

Seudullinen näkökulma, esimerkiksi kunnallisten aluekehitysyhtiöiden avulla, olisi mahdollista tuoda mukaan alue- ja rakennepoliittiseen toimijakenttään erityisesti alueilla, joiden seutukaupunkien ympärille, etäällä maakuntakeskuksista, on muodostunut relevantteja toimijakokonaisuuksia, kuten esimerkiksi Koillis-Suomeen on syntynyt seutunsa strategiseen kehittämiseen pystyvän aluekehitysyhtiö Naturpoliksen muodossa.

6. Muut täydennystarpeet

Muut täydennystarpeet?

-

Kangas Kirsi
Kuusamon kaupunki